

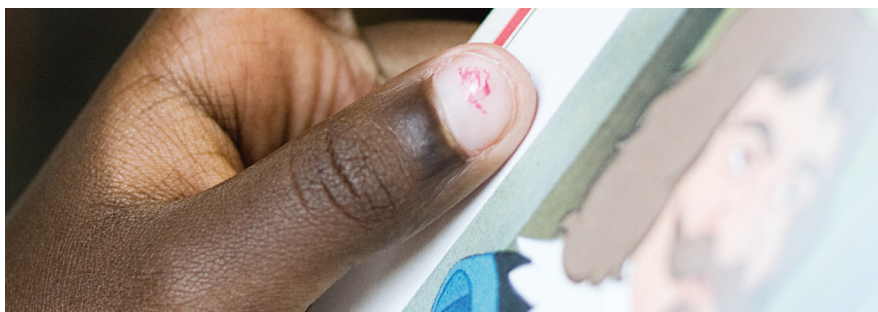
Anmeldelse af: Literacy - i familj, förskola och skola

AF KLARA KORSGAARD, VIDENCENTERLEDER, NATIONALT VIDENCENTER FOR LÆSNING

Literacy - i familj, förskola och skola

Carina Fast

Disputatsen kan downloades på
<http://publications.uu.se/abstract.xsql?dbid=7490>

Carina Fast afleverede i 2007 sin doktordisputats *Sju barn lär sig läsa och skriva*, hvor hendes hovedkonklusion var, at den læring, børn tilegner sig udenfor skolen forbliver udenfor. Den inddrages ikke i børnenes læseskrivetilegnelse, hverken i børnehave, børnehaveklasse eller i skolen. Uagtet at nogle børn for eksempel læser flydende ved skolestart, må de ikke bruge bogstaver, klassen ikke er kommet til endnu og henvises til at læse tekster, der er langt under deres niveau. Læsning og skrivning håndteres i skolen som isolerede aktiviteter, der skal analyseres og øves, frem for at være redskaber, børnene kan bruge til at skaffe sig viden og formidle. Børnene øver sig mere end de engagerer sig, skriver Fast, og efterlyser en helt anden tænkning, der kan bygge bro mellem hjem og skole, mellem de kompetencer børnene tilegner sig udenfor skolen og i skolen.

Disputatsen byggede på fire års studier af syv børn. Carina Fast fulgte dem hjemme, i børnehave, børnehaveklasse og første klasse. Hun har interviewet børn, forældre, pædagoger og lærere og gjort sig sine egne iagttagelser. Selvom syv børns oplevelser ikke er nok til at kunne generalisere om det svenske skolevæsen, er det ifølge Carina Fast nok til at kunne pege på tendenser.

Light-udgave

Nu har Carina Fast udgivet en light-udgave af disputatsen. Her er udgangspunktet stadig de samme syv børn, men fokus er i høj grad, som titlen også in-

dikerer, at beskrive de forskellige former for literacies, som børnene bevæger sig i udenfor skole og institutioner. Hendes mål er at introducere et andet læse- og skriveparadigme end det, der er knyttet til at foregå i bestemte rum (klasseværelser), med en bestemt voksen (læreren eller pædagogen), med bestemte bøger (læsebogen), isoleret fra den øvrige undervisning, og med: *den gamle lydmetode, som kom til Sverige fra Tyskland en gang i midten af 1800 tallet (Anderson 1986). Såvel børnehaveklasseledere som lærere viser eksempler på, hvordan de arbejder med et bogstav ad gangen, ofte i længere tid og skilt fra børnenes erfaringer udenfor skolen. Lærerne følger stort set samme model som blev præsenteret for lærere i 1871 (s.123) (min oversættelse).*

I stedet mener Carina Fast, vi skal tage afsæt i den verden, børnene kommer fra og medbringer til børnehave, børnehaveklasse og skole. Tænkningen er egentlig ikke ny. Den new zealandske forsker Marie Clay introducerede allerede i 1966 begrebet emergent literacy, men selvom vi i Norden har forskere som Hagtvet, Søderberg og Liberg, der længe har talt om det samme, er der fortsat for lidt fokus på at skabe bro mellem den verden, børnene lever i udenfor skolen, og de aktiviteter, der foregår i skolen. Gabet mellem udenfor og i skolen er vokset i de seneste år, hvor multimodale tekster er blevet en større og større del af selv små børns hverdag.

Hvad betyder literacy?

Ordet literacy er vanskeligt at oversætte. Det bruges på engelsk om læse- og skriveaktiviteter, men det er for endimensionelt at oversætte det som aktiviteter. Literate betyder bogstavkyndig, men samtidig også at være bogligt dannet. En svensk (eller dansk) oversættelse til læsning/skrivning får altså ikke den skriftsproglige socialisering med. Og det er en vigtig pointe for Carina Fast. Hun opfatter ikke læsning og skrivning alene som færdigheder i at afkode eller indkode ord, men som en praksis, der til enhver tid påvirkes af sociale, kulturelle, religiøse og økonomiske omstændigheder. Der er efter hendes opfattelse tale om, at barnet ikke bare modtager undervisning i læsning og skrivning, men også bliver skriftsprogligt socialiseret i samspil med andre både i og udenfor skolen.

En sådan socialisering er ikke alene knyttet til den skrevne tekst. Det mundtlige sprog, billeder og multimodale tekster er også indeholdt i begrebet literacy, og ordet må i dag snarere oversættes til *tekstorienterede aktiviteter*, der rummer anerkendelsen af, at både tale, skrift og billeder indgår. I denne forskningstradition betragtes læsning og skrivning i en langt større sammenhæng end formelle færdigheder, og den anerkender, at barnet allerede har rygsækken pakket med viden om skriftsproget, når det møder i skolen. Carina Fast henviser til, at børn i hjemmet har lyttet til mundtlige historier, set TV og video, sunget, tegnet, kigget/læst bøger/legetøjskataloger/

manualer, spillet computerspil, besøgt forskellige hjemmesider, skrevet ønskesedler og navne på legetøj og kammerater, lært sig engelske ord, fulgt med i sportsskampe på TV, og at de kan fortælle og forklare og argumentere i vid udstrækning. De har kort sagt mange og varierede erfaringer med skriftsproget, som de har udviklet i et samspil med andre.

Literacy er først og fremmest knyttet til hjemmet. I forbindelse med højtid, traditioner, fødselsdage og hverdags socialiseres barnet ind i den tilknyttede sprog- og læsekultur. Gennem søskendes instruktion foran computeren, bedsteforældres fortællinger eller oplæsning, forældrenes læse- og skrivevaner erfarer barnet, hvordan tale og skriftsprog anvendes. Men også i deres egen leg og leg med kammerater udvides kompetencerne. Ofte kan børn selv håndtere computerspil og downloade programmer længe før skolestart. Og de lærer det ikke gennem instruktion, men ved at prøve og prøve og prøve igen. Ind imellem til forældres og pædagogers bekymring, for skulle de børn ikke hellere beskæftige sig med noget fornuftigt?

Disputatsen og bogen

Literacy - i familj, förskola och skola bygger på disputatsens empiri med de syv børn. Det betyder, at Carina Fast også i bogen lægger stor vægt på at beskrive de enkelte børn og deres baggrund. Tilsvarende omhyggelig er hun i diskussion af oversættelse af ordet literacy til svensk. Derfor skal vi et par kapitler ind i bogen, før vi kommer til hovedemnet: Literacy med den meget grundige gennemgang af områder, hvor barnet pakker rygsækken med viden. Man kunne måske have ønsket sig mere opmærksomhed på, hvilke didaktiske konsekvenser, et literacyparadigme så fører til i klasserummet. Vi får nogle eksempler og idéer i det afsluttende kapitel: Barns textvärden som potential i undervisningen. Men det er ikke bogens hovederinde. Og godt det samme! Langt væsentligere er det at få en grundlæggende forståelse for den holdning til børn, til undervisning og læring, der er gemt i ordet literacy. Carina Fast sætter med sin disputats

og bog fingeren på et ømt sted: børns realkompetencer. De er svære at måle i test og rangerer derfor lavt i dagens skole. Carina Fast's bog lukker øjnene op for, at det måske er en praksis, det er værd at ændre.

Skulle det knibe med at forstå det svenske sprog kan jeg oplyse, at bogen netop er ved at blive oversat til dansk og udkommer i august på Klim's forlag.

Carina Fast er oplægsholder på Nationalt Videncenter for Læsnings konference *Status for Læsning 2009*, der holdes i Den Sorte Diamant i København 8. september.

